

Demensvård - så fungerar det i Kronoberg

Inledning

Här vill vi ge dig, som fått någon form av demenssjukdom, eller till dig som närstående till någon som fått demensdiagnos, en information om hur demensvården i Kronobergs län fungerar. Varför behövs då denna information? Region och kommun ska erbjuda närståendebildning regelbundet. Detta är ett komplement som når flera som har svårt att fysiskt närvara vid utbildningstillfällena.

Alzheimers sjukdom är den vanligaste demenssjukdomen följt av vaskulär demens med flera.

Demenssjukdom kan ibland vara svår att förstå sig på både för den som är sjuk och för dess närstående. Sjukdomen utvecklas också olika och individuellt. Tillståndet kan variera från dag till dag och ibland från timma till timma. Vilket innebär att ibland kommer man ihåg och ibland inte.

Demenssjukdom är en sjukdom som oftast över tid behöver insatser från både region och kommun. Det ställer då krav på att vården och omsorgen enkelt och smidigt kan samverka.

Socialstyrelsen har tagit fram riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom och här i länet är utefter dessa riktlinjer framtaget ett lokalt vårdprogram som hela länet efterföljer.

I flera av länets kommuner finns demenssjuksköterska som hjälper till med stöd och rådgivning.

Demenssjukdomar

<https://www.demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Demenssjukdomarna>

Vårdcentral

Här i länet får de flesta personer sin utredning och demensdiagnos på sin vårdcentral. Det som då genomförs är en basal utredning. På varje vårdcentral finns, oftast en sjuksköterska, som har ett specifikt ansvar när det gäller vården vid demenssjukdom. Det är oftast den sjuksköterskan och läkare som du som patient och närstående har kontakt med i det inledande skedet samt vid årliga uppföljningar. Det är också till denna sjuksköterska som frågor och funderingar lämpligen ställs.

Äldrepsykiatri

Vid svårigheter att ställa diagnos på vårdcentralen kan man bli remitterad till Äldrepsykiatriska mottagningen inom Vuxenpsykiatri för en utvidgad utredning.

Utredning

Misstänkt demenssjukdom skall alltid utredas. Det finns riktlinjer och rutiner på hur denna utredning skall se ut. Det är tre frågeställningar utredningen skall ge svar på:

- Är det en demenssjukdom?
- Om ja, vilken?
- Vilka nedsättningar finns? Och hur kan vi kompensera dessa nedsättningar genom lämpliga stödinsatser?

Många sjukdomar kan fastställas genom ett enkelt blodprov eller enskild röntgenundersökning. Det gäller inte demenssjukdom. Här är det en sammanvägning utav (Socialstyrelsen) fastställda undersökningar som ligger till grund för en diagnos.

Vad händer efter utredning?

Information vad utredningen kommit fram till skall alltid ges till personen gärna tillsammans med närstående. Visar det sig att det handlar om viss typ av demenssjukdom finns det läkemedel som kan användas. Vid demenssjukdom initieras kontakt med kommun (demenssjuksköterska och biståndshandläggare) där man bor, även om inte aktuellt hjälpbehov föreligger. Detta för att initiera stöd, rådgivning och information till både personen med demenssjukdom och dess närstående. Den förmedlingen till kommunen hjälper demensansvarig sjuksköterska på vårdcentralen till med.

Läkemedel

Det finns idag ingen botande behandling för sjukdomen. Det som finns idag är symtomlindrande läkemedel vid Alzheimers sjukdom.

SIP samordnad individuell plan

Kan upprättas när hjälpbehov föreligger från både region och kommun. Det kan vara aktuellt efter utredning genomförts och diagnos satts, även i tidigt skede. Det innebär att den enskilde eller dess anhörig inte behöver lägga ner tid på att försöka samordna olika hjälpinsatser utan det görs vid denna SIP.

Fast vårdkontakt

Är en gemensam överenskommelse mellan patient och vården. Initiativ till detta kan komma från den enskilde/närstående eller från vården. En fast vårdkontakt är en person som ska ansvara och säkerställa att vården och omsorgen hänger ihop – en gemensam överblick, samverkan och samordning kring planer och insatser som utgår från patientens egen berättelse och vad som är viktigt för denne. Gemensamt ansvar kring patienten och vården vet vem som gör vad.

Multiprofessionella team

Finns i flera kommuner i länet. Dessa team är utformade på olika sätt. Teamen kan bestå av arbetsterapeut, läkare, sjuksköterska, undersköterska etc. Teamen finns för att ge bättre förutsättningar till en god vård och omsorg vid demenssjukdom. Det är nödvändigt att den samlade kompetensen och kunskapen tas till vara för detta ändamål. Ett multiprofessionellt arbetssätt är dynamiskt och förändras över tid och tillämpas under hela sjukdomsförloppet.

Stöd

Personen som fått demenssjukdom och dess närstående skall erbjudas stöd.

- Stöd till den sjuke sker individuellt. Syftet med detta stöd är att stärka självkänslan, bibehålla funktioner och underlätta situationen för närstående. Det handlar främst om olika typer av stöd i vardagen anpassade till den demenssjukes situation. Det kan vara hjälp i hemmet exempelvis medicinhantering, matdistribution, hemtjänst, stöd vid promenad och aktivitet i grupp som exempelvis dagverksamhet.
- Att vara närstående till en person med demenssjukdom innebär oftast en omställning och medför oftast ökad belastning. För att minska risk för utmattning behövs förebyggande stödinsatser. Här i länet finns exempelvis anpassat individuellt stöd, utbildningsprogram, avlastning och växelvård. I samtliga kommuner finns det möjlighet till stöd för närstående, enskilt eller i grupp.

Kognitiva hjälpmedel och välfärdsteknik

Syftet med dessa hjälpmedel är att ge stöd för minnet, öka tryggheten, öka eller bibehålla självständigheten och aktivitetsförmågan. Det är regionens hjälpmedelscentral som har dessa hjälpmedel. Demensansvarig sjuksköterska på vårdcentralen eller kommunal demenssjuksköterska kan förskriva enklare hjälpmedel eller hjälpa till att förmedla kontakt till regionens andra förskrivare. Du lånar hjälpmedlet så länge det finns ett behov, därefter lämnas det tillbaka till regionens hjälpmedelscentral.

Färdtjänst

För dig som genom sjukdom har svårt att resa med allmänna kommunikationsmedel beroende på sjukdom. Hur går jag tillväga för att ansöka om färdtjänst? Intyg från sjukvården krävs. Ta kontakt med demensansvarig sjuksköterska på vårdcentralen eller kommunal demenssjuksköterska. Länk <https://www.lanstrafikenkron.se/ansok-om-fardtjanst-eller-riksfardtjanst>

Nödvändig tandvård

Nödvändig tandvård innefattar undersökning av munnen och tänderna, förebyggande åtgärder och behandling av infektioner och lagningar. För att ta del av nödvändig tandvård krävs större behov av personlig omsorg. Personal med förskrivningsrätt inom region och kommun kan skriva intyg om du är berättigad.

<https://www.regionkronoberg.se/vardgivare/vardriktlinjer/tandvard/nodvandig-tandvard/>

Uppföljning

Demenssjukdomen skall följas upp minst en gång varje år av primärvård och kommun. Syftet med uppföljningen är att bedöma sjukdomens progress och dess konsekvenser för att därigenom under hela sjukdomsförloppet kunna erbjuda individanpassade stödinsatser. På vårdcentralen är

det oftast demensansvarig sjuksköterska eller läkare. Inom kommun är det oftast demenssjuksköterska, distriktsjuksköterska eller biståndshandläggare.

Levnadsberättelse

För att kunna ge en kvalitativ och individanpassad vård för personen med demenssjukdom behövs information kring hur personen varit tidigare i livet. Då är levnadsberättelsen något man kan ha nytta av. Bra är om personen själv har fyllt i ett formulär den alternativt fått hjälp av närstående.

Personcentrerad vård

Här menas att det är personen som är i centrum inte sjukdomen. Påtalar vikten av att man som drabbad skall vara en aktiv och en delaktig samarbetspartner i sin planering av sin vård och omsorg. Vården skall utgå från de förutsättningar som patienten eller närstående har. Man ser personen som söker vård som en unik, värdig och kapabel individ i samverkan med personal.

Kvalitetsregister

Inom demensvården används idag två kvalitetsregister. SveDem- Svenska Demensregistret och BPSD- Beteendemässiga och Psykiska Symtom vid Demenssjukdom. Dessa register används i länet.

Registren används för att

- Ge bra förutsättningar till en personcentrerad, kvalitativ vård och omsorg för den sjuke.
- Följa upp, jämföra och initiera förändringar av vården och omsorgen.

Genom deltagande i register samlas data in för att utveckla demensvården samt att demensvården idag uppfyller kraven från Socialstyrelsen. Alla som registreras i register är informerade och och inte sagt nej till deltagande.

Våld i nära relationer

Upptäckten av våld mot äldre kan vara svår att upptäcka. Den vanligaste formen av våld mot äldre är försummelse. Det kan handla om fel medicinering, avsaknad av hjälp, ekonomisk utnyttjande, fysiskt/psykiskt och/eller sexuellt våld. Vid behov kontakta kommunens växel där man bor.

Vård i livets slutskede

Livets sista tid skall vara planerad, dokumenterad och ha en hög omvårdnads kvalitet. Lindra lidande där man beaktar fysiska, psykiska, sociala och existentiella/ andliga dimensioner.

Kommun

Vid behov av vård och omsorg träffar man en biståndshandläggare som har en utredande funktion samt fattar beslut gällande ansökta insatser. Exempelvis trygghetslarm, matdistribution, hemtjänst, dagverksamhet, växelvård, särskilt boende med mera. Vanligtvis är kommunal

demenssjuksköterska involverad och den som först ger råd och stöd och förmedlar kontakter inom sin kommun. Här sker samverkan med regionen och kommun.

Hemsjukvård

Kan exempelvis vara hjälp med medicinhantering. Kontakta sjuksköterska i ditt område där du bor för mer information.

Dagverksamhet

Dagverksamhet anpassad för personer med demenssjukdom finns i de flesta kommuner i länet. Genom riktad stimulans och ta tillvara på förmågor göra det möjligt att bo hemma längre. Stärka självkänslan. Ger avlastning för närstående. Riktad främst till den som bor hemma i ordinärt boende. Oftast behövs ett biståndsbeslut.

Bilkörning

Frågan gällande bilkörning aktualiseras alltid i samband med demensutredning. Vid tveksamheter om fortsatt bilkörning kan remiss skrivas till Trafikmedicinsk enhet. Transportstyrelsen tar beslut vid återkallande av körkort.

Vapen

Frågan gällande vapen aktualiseras alltid i samband med demensutredning. Det är inte alltid man som demenssjuk är lämplig ha vapen. Lämna gärna iväg vapnen till polisen.

Då demenssjukdom oftast påverkar vardagen finns saker som kan vara bra att tänka på i tidigt skede av sjukdomen.

God man

Är en person som ger stöd på olika sätt såsom bevaka din rätt, förvalta din egendom och sörja för din person. Exempel på detta stöd kan vara att hjälpa till att sköta ekonomin, ansöka om färdtjänst etc. Ansöker om god man, kan man själv göra eller som nära anhörig, görs ofta via kommunen, Överförmyndarnämnden. Tingsrätten beslutar om en person har rätt till god man. Det måste finnas ett tydligt behov på grund av sjukdom, psykisk störning, dålig hälsa eller liknande. I de flesta fall intygar en läkare om behovet. Om behovet i stället kan tillgodoses genom att en närstående får en fullmakt för att utföra vissa sysslor, till exempel bankärenden, har man inte rätt till god man.

Framtidsfullmakt

Du kan skriva en framtidsfullmakt om du vill försäkra dig om att någon tar hand om dina personliga angelägenheter om du skulle drabbas av en varaktig sjukdom. Den du utser till att vara din fullmaktshavare kan till exempel betala dina räkningar och sköta dina tillgångar när du själv inte klarar av att göra det. Framtidsfullmakten ska användas när du på grund av varaktig sjukdom,

psykisk störning, varaktigt försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande har tappat din egen förmåga att klara dig själv. Huvudregeln är att det är fullmaktshavaren som bestämmer när ditt medicinska tillstånd kräver att fullmakten börjar gälla. Fullmaktshavaren kan ansöka om att låta tingsrätten avgöra om fullmakten ska börja gälla eller inte. Du kan också i din framtidsfullmakt skriva att det måste vara domstolen som avgör om fullmakten ska träda i kraft.

Anhörigbehörighet

Kan användas när person behöver hjälp med att sköta sina ekonomiska angelägenheter för dennes vardagliga livsföring. Exempel kan vara betala hyra och räkningar. Kontakta bank.

Säkerhet

- Syn/och hörselhjälpmedel optimalt tillgodosett?
- Brand, finns brandvarnare? Är det fräscha batteri?
- Gå vilse, svårt att hitta? Mobiltelefon med förtryckt nummer, GPS-larm, lapp i fickan med sin adress
- Ramla trasiga mattor eller lösa sladdar att snubbla över

Bemötande

Behöver anpassas därför hjärnan har en skada som gör att det kan vara svårt att förstå och förmedla sig, långsammare tempo i tanken. Bemötande behöver ofta anpassas i de flesta av vardagens situationer. Exempel på detta: när man handlar i butiken, när medicin hämtas ut på apotek, när man är på besök inom vården, när man åker allmänna kommunikationsmedel etc.

Ett lugnt bemötande, undvika stress, ta en sak i taget kan underlätta i vardagen.

Vårdprogram för demenssjukdom i Kronobergs län

[https://www.regionkronoberg.se/contentassets/1ee8525582ee459c939fa3140240d8ec/2019-
vardprogram-demens.pdf](https://www.regionkronoberg.se/contentassets/1ee8525582ee459c939fa3140240d8ec/2019-vardprogram-demens.pdf)

Demensförbundet

[https://www.demensforbundet.se/om-
demens/demenssjukdomar/?gclid=EAIaIQobChMI5O6pZes6wIViteyCh0SFwM7EAAAYASAA
EgIhWfD_BwE](https://www.demensforbundet.se/om-demens/demenssjukdomar/?gclid=EAIaIQobChMI5O6pZes6wIViteyCh0SFwM7EAAAYASAAEgIhWfD_BwE)

Nationellt kompetenscentrum anhöriga

<https://www.anhoriga.se/>

Kronobergs läns kommuner

<https://www.alvesta.se/omsorg--stod/>

<https://www.lessebo.se/sidor/stod-och-omsorg.html>

<https://www.almhult.se/sv/omsorgstod.4.40681f1210df538087680004492.html>

<https://vaxjo.se/sidor/stod-och-omsorg.html>

<https://www.ljungby.se/sv/stod-hjalp-och-omsorg/>

<https://www.markaryd.se/sidor/stod-och-omsorg.html>

<https://www.uppvidinge.se/stod-och-omsorg.html>

<https://www.tingsryd.se/var-d-och-omsorg>

Dokumentet är utarbetat av Marianne Wirdmo, demenssamordnare i Kronoberg och Ann-Charlotte Johansson, demenssjuksköterska i Tingsryds kommun, i samråd med medicinsk grupp äldre, 210211.